

(1) שמות פרק יד

(יא) ויאמרו אל משה המגלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים:
(יב) הלא זה הדבר אשר דברנו אליה במצרים לאמר חזל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממדתו במדבר:

(2) רש"י על שמות פרק יד פסוק יב

אשר דברנו אליך במצרים - (מכילתא) והיכן דברו ירא ה' עליכם וישפוט:

(3) ספר שמות פרק ה

(יט) ויראו שטרי בני ישראל אתם ברע לאמר לא תגרעו מלבניכם דבר יום ביומו:
(כ) ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה:
(כא) ויאמרו אליהם ירא ה' עליכם וישפט אשר הבאשמתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו למה תרב בידם להרגנו:

(4) אבן עזרא על שמות פרק יד פסוק יב

הלא זה הדבר - איננו מפורש. רק ידענו כי כן היה. כי איך יאמרו לו בפניו דבר שלא היה. והדבר הזה הוא בכלל ולא שמעו אל משה:

(5) ספר שמות פרק ו

(ט) וידבר משה פן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה:

(6) רמב"ן על שמות פרק יד פסוק י

והנה לא אמרו "לקחתנו למות במלחמה", אבל לקחתנו למות במדבר, וממותנו במדבר, כי טרם יראו מלחמה לא היו חפצים לצאת אל המדבר פן ימותו שם ברעב ובצמא ויתכן שאמרו לו כן בצאתם ועודם בארץ מצרים כאשר הסב אותם אלהים דרך המדבר ים סוף או שאמרו לו מתחלה אנה נצא, אם דרך פלשתים ילחמו בנו, ואם דרך המדבר טוב לנו לעבוד את מצרים ממותנו במדבר

(7) מזרחי על שמות פרק יד פסוק יב

והיכן דברו. "ירא ה' עליכם וישפוט". במכילתא. ואינו רוצה לומר שבאותה שעה שאמרו לו, "ירא ה' עליכם וישפוט" אמרו לו, "כי טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר", כי באותה שעה עדיין במצרים היו, וגם לא מתו אחיהם באפלה. ובמכילתא אמרו, "היינו מצטערים על שעבודנו במצרים, מיתת אחינו באפילה יותר קשה לנו. היינו מצטערים על מיתת אחינו באפילה, מיתתנו במדבר יותר קשה לנו, שאחינו נספדו ונקברו, ואנחנו תהיה נבלתנו מושלכת לחורב ביום וקרח בלילה". ואלה הדברים לא היו באותה שעה, אלא הכי פירושא, והיכן דברו "חזל ממנו ונעבדה את מצרים".

(8) אבל מאמר "כי טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר" ושאר מה שאמרו לו, עכשיו הוא שאמרו אותם לו. והכי קאמר, "הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חזל ממנו ונעבדה את מצרים", בשעה שאמרנו לך "ירא ה' עליכם וישפוט", עכשיו אנו רואים שמה שדברנו אז על הנכון דברנו, שהרי לפי מה שאנחנו רואים עכשיו, יותר טוב היה לנו לעבוד את מצרים ממותנו עתה במדבר, וממות אחינו במצרים בשלשת ימי האפלה:

(9) רש"י על שמות פרק ה פסוק כ

ויפגעו - אנשים מישראל את משה ואת אהרן וגו'. ורבותינו דרשו כל נצים ונצבים דתן ואבירם היו שנאמר בהם יצאו נצבים:

(10) ספר משכיל לדוד על שמות פרק יד פסוק יב

אשר דברנו והיכן דברו וכו'. ק"ל לרש"י דהוה ליה למימר אשר אמרנו ומאי דברנו אלא רצה לומר דיבור קשה והיכן דברו דיבור קשה ירא ה' וכו' ואף על גב דהתם דתן ואבירם הם היו שדברו כן וכמ"ש רש"י שם ה"נ איכא למימר הכי שהרי ד' כתות נעשו אבותינו על הים אחת אומרת נרד לים ואחת אומרת נחזור למצרים וכו' כמ"ש רז"ל בירושלמי ובמכילתא ויש לומר שראשי אותה הכת שאומרים נחזור למצרים דתן ואבירם היו והם האומרים אשר דברנו וכו'.

11) כלי יקר על שמות פרק יד פסוק יב

הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר. פירש"י והיכן דברו ירא ה' עליכם וישפוט, (שמות ה כא) וצריך פירוש לפירושו שהרי כאן אמרו כי טוב לנו עבוד את מצרים ממתנו במדבר, ולהלן אמרו ירא ה' עליכם וישפוט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו. וזה אמרו ודאי על תוספת העבודה שנמשלה לחרב ומה בין חרב למות, גם מה שאמרו שם לתת חרב בידם צריך ביאור, כי לא בקש פרעה להרגם בחרב כי אם להכביד עליהם העבודה.

12) ונ"ל שאמרו ישראל למשה תרתי לריעותא, כי עכשיו לא שלח אותנו והכביד עבודתו כי הבאשתם ריחנו בעיניו, זאת ועוד אחרת את"ל שישלח אותנו מ"מ נהיה בורחים שהרי אמרת לו בשם ה' שלח עמי ויחוגו לי במדבר, וכשיודע לו שאנחנו בורחים אז בלי ספק ירדוף אחרינו בחרב, ובזה דומה כאילו אתה נתת חרב בידם להרגנו ולהמיתנו, וזה שאמרו כאן כי כבר אמרו לו במצרים כי טוב לנו עבוד את מצרים ממתנו במדבר. לפי שכבר אמרו לו לתת חרב בידם להרגנו. ואמרו זה על שסופו לרדוף אחריהם בחרב במדבר ולהמיתם:

13) וי"מ דרך הלצה, הלא זה הדבר אשר דברנו עכשיו, במצרים היה לנו לומר כן ולא עכשיו כי עבר זמנו וז"ש במצרים לאמר, ר"ל שם היה לנו לאמר חדל ממנו כו' ולא אמרנו: